

VLADIMÍR DEDEČEK

1929, Turčiansky Svätý Martin – 2020, Bratislava

Významný slovenský architekt, autor desiatok ikonických stavieb a výrazných autorských konceptov. V roku 1952 absolvoval štúdium na Fakulte architektúry SVŠT v Bratislave v ateliéri Emila Belluša. Začal pracovať v Krajskom projektovom ústave Bratislava a po roku 1968 pôsobil v bratislavskom Stavoprojekte. Od roku 1966 viedol vlastný ateliér.

VIAC O DIELACH A ICH TÉMACH

Stavby navrhnuté Vladimírom Dedekom sú dlhodobo predmetom diskusií. Odborná verejnosť vyzdvihuje ich kvality, laická verejnosť zase upozorňuje na **výrazné formy**, ktoré sú často spájané s prejavmi architektúry predchádzajúceho režimu. Dedečkovi učitelia boli totiž významnými predstaviteľmi modernej architektúry.

Moderná architektúra zjednodušuje formy a vynecháva ornamenty. Forma, ktorá sleduje funkciu, sa vyvinula s dostupnosťou materiálov ako oceľ, betón a sklo a tiež s vynálezom nových stavebných techník počas priemyselnej revolúcie. Nové konštrukcie boli pevnejšie, ľahšie a vyššie. Železobetón umožnil vytvoriť veľké priestory neprerušené stĺpmi a ďalšími podpornými prvkami a dovolil architektom umiestniť okná po dĺžke celej steny.

Vladimír Dedek nadväzuje na tieto výdobytky a za pridanú hodnotu architektúry považuje jej výtvarné spracovanie. Preto kladie dôraz na rytmus a až sochársku prácu s hmotou.

Ako architekt začína pracovať na projektovom ústave, kde sa špecializuje na školské budovy. Jeho generácia tvorí v Československu po dvoch svetových vojnách, a tak majú práce vyše hlavy. Preto sa na projektových ústavoch navrhujú **typologické riešenia** (typy stavieb), ktoré sa s malými obmenami môžu použiť na rôznych miestach. Dedeček napríklad vytvára netradičné usporiadanie pavilónových škôl prepojených so záhradami a zameria sa na lepšie osvetlenie tried.

Pri návrhu Poľnohospodárskej univerzity v Nitre využíva hru **kompozície**. Pracuje so svetlom, proporciou a rovnováhou, ale zohľadňuje aj funkciu, teda to, na čo majú jednotlivé časti architektúry slúžiť. V areáli univerzity majú všetky objekty základné geometrické tvary a v jej centre (na priesečníku osí kompozície) je umiestnená ústredná budova – aula šošovkovitého tvaru pre 600 ľudí. Na tak veľký priestor má vďaka tvaru a unikátnej rebrovej klenbe vhodnú akustiku.

Viaceré diela sa už za života Vladimíra Dedeka stali ikonami neskorej moderny známymi aj v medzinárodnom kontexte.

NÁMETY NA DISKUSIU

Porozprávajte sa, ako **vyzerá vaša škola**. Poznáte ešte inú takú školu? Koľko má podlaží? Čo nájdete na každom z nich? Kde je schodisko a kde jedáleň? Opakujú sa nejaké vzorce usporiadania? Aká je vaša trieda? Je rovnako veľká ako ostatné triedy v škole? Aké veľké sú okná, ktoré presvetľujú miestnosť? Vysvetlite si, čo je pôdorys a mierka.

Vladimír Dedek tvoril architektúru v období **totalitného a autoritárskeho režimu**. Čo pre architektov znamenalo navrhovať počas obdobia socializmu? Mali možnosť navrhovať svoje diela tak, aby nespĺňali len požiadavky režimu, ale boli zároveň moderné a prínosné pre spoločnosť? Majú byť stavby z obdobia komunizmu zbúrané ako monumenty, ktoré reprezentujú režim, či naopak zachované a prípadne obnovené?

NÁVRH AKTIVÍT

→ **Navrhnite architektúru pre verejnosť!** Najprv si ujasnite jej účel. Vystrihnite z kartónu rôzne geometrické tvary a zlepením rovnakých tvarov ich spravte rôzne vysoké. Vyskúšajte rôzne varianty usporiadania jednotlivých geometrických prvkov, pracujte s rytmom, symetriou a asymetriou. Varianty porovnajte a porozprávajte sa o výsledku.

→ V zbierkach SNG sa okrem architektonických nárysov nachádzajú aj skice Vladimíra Dedeka (https://www.webumenia.sk/dielo/SVK:SNG.A_1618-37). Skica zachytáva tie najdôležitejšie črty. Vyhľadajte v okolí školy významné architektonické stavby a pokúste sa ich **naskicovať**. Skúmajte, ktoré prvky sú dôležité pre funkciu stavby a ktoré tvoria výraz danej architektúry. Vysvetlite si princípy perspektívy. Zachovajte proporcie a pracujte s mierkou.

EXTERNÉ ODKAZY

- Profil architekta na slovenskom architektonickom portáli Archinfo: <https://www.archinfo.sk/ludia/architekt-alebo-student-architektury/autorizovany-architekt-ska/ing-arch-vladimir-dedeczek.html>
- Diela Vladimíra Dedeka na Webe umenia: <https://www.webumenia.sk/autor/1052763>
- Dvojkanálová videoinštalácia v rámci projektu Vladimír Dedek: Práca, ktorá sprostredkuje jeho myslenie a pohľad na minulosť aj súčasnosť: <https://youtu.be/Z0V1VGv7thQ>